

การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

An Application of the Principle of Good Governance to the Administration by
the Administrators of Schools under the Office of Loei Primary Education
Service Area 1

คำแพ่ง พรหมพุทธา*, ชิชณพงศ์ ศรีจันทร์[†], อีสริยา พจนธาริ[‡]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 2) เพื่อเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ในปีการศึกษา 2559 จำนวนทั้งสิ้น 302 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป วิเคราะห์หาค่าสถิติ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบใช้ค่าสถิติที (t -test) ผลการวิจัยพบว่า :

1. การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยภาพรวม พบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามี ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา มีความคิดเห็นในระดับมาก และ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีความคิดเห็นในระดับมากทุกด้านโดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับโดยด้านที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือหลักความรับผิดชอบ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ หลักการมีส่วนร่วม

* นักศึกษาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[†] ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม Email: chissanapongmbu@gmail.com

[‡] อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2. ผลการเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: หลักธรรมาภิบาล, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The research aims to study an application on the good governance management of the college administrators of vocational educational commission area Khon Kaen and to compare the college administrators' application which were classified by the types of educational management and college sizes. The samples were consisted 302 administrators and teachers. The research tools were questionnaires. The collected data were analyzed for frequency, percentage, mean, standard deviation and t-test was used for comparison. The research findings were as follows : 1. Teachers and educational personnel's opinion to wards the application of the good governance was at high level. For each aspect, it was found at high level in every aspect, responsibility was the highest and participation was the lowest. 2. For comparison result, there was a difference between the sizes of colleges at the .05 statistical significance. Transparency, responsibility and worthiness were different at .05 level statistical significance me an while there was no difference between legal principle and participation

Keywords : Good Governance, School Administration

บทนำ

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 เพื่อให้การบริหารราชการรัฐมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ไม่มีขั้นตอนในการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น (พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี : 2546 เล่ม 120 ตอนที่ 100 ก) เพื่อตอบสนองต่อระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546ดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการซึ่งมีหน้าที่หลักทางด้านการกำหนดนโยบายการศึกษาให้กับประชาชน จึงได้นำหลักว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและสังคมที่ดีซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะที่เป็นนิติบุคคลด้วย หลักการดังกล่าวได้แก่ 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักความโปร่งใส 4) หลักการมีส่วนร่วม 5) หลักความรับผิดชอบ 6) หลักความคุ้มค่า (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550, หน้า 90) และสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550 ที่ได้กล่าวไว้ในหมวด 4 หน้าที่ของชนชาวไทย มาตรา 74 กำหนดให้ “บุคคลผู้เป็นข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง ของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐมีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม อำนวยความสะดวกและให้บริการประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่และในการปฏิบัติภารกิจอื่นที่เกี่ยวข้องกับประชาชน สถานศึกษาในฐานะที่เป็นนิติบุคคลตามที่ได้บัญญัติไว้ในระเบียบบริหารราชการกระทรวง ศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ทำให้โรงเรียนเกิดความเป็นอิสระ มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการ จึงเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบถือว่าเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

ปัจจัยหนึ่งซึ่งก่อให้เกิดความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการบริหารงานภายในสถานศึกษาอีกประการหนึ่งคือ ผู้บริหารจะต้องมีเทคนิค กลยุทธ์และความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานให้เกิดแรงบันดาลใจ มีขวัญกำลังใจในการทำงาน สร้างสัมพันธภาพที่ดี มีความสมัคสมานสามัคคีระหว่างกันและกัน ก็จะสามารถทำองค์กรนั้นๆไปถึงเป้าหมายและความสำเร็จที่วางไว้ แต่ตรงกันข้าม หากผู้บริหารขาดทักษะ ความรู้ความสามารถในการสร้างความพอใจให้แก่ผู้ร่วมงาน อาจมีผลทำให้การปฏิบัติงานนั้นๆดำเนินไปอย่างไม่ราบรื่น หรืออาจจะทำให้ผลการปฏิบัติงานนั้นลดน้อยถอยลง

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัย จึงได้สนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดย

ใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร โดยศึกษาจากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 1,519 คน จากสถานศึกษา 169 แห่งโดยจำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ขนาดของสถานศึกษา เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับปัญหาและมีความเหมาะสมกับความต้องการของสถานศึกษาตนเองและสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาสถานศึกษาอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบทัศนะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 เกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ในปีการศึกษา 2559 จำนวนทั้งสิ้น 1,519 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ในปีการศึกษา 2559 จำนวนทั้งสิ้น 302 คน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ เครจซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างถึงใน พิมพ์อร สดเอี่ยม, 2557, หน้า 35)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามปลายปิด โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 5 ข้อ ลักษณะของคำถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา 6 หลัก ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมี

ส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า จำนวน 60 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 302 คน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องนี้ มีสถิติที่ใช้ในการทำวิจัย 2 ประเภท ได้แก่ 1)สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อบรรยายข้อมูลทั่วไป 2) สถิติอนุมานหรืออ้างอิง (Inferential Statistics) ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA or F-test) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffé)

ผลการวิจัย

1. การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ผลการศึกษา โดยภาพรวมพบว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความคิดเห็นในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยเรียงลำดับโดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักความรับผิดชอบ รองลงมา คือ หลักความโปร่งใส ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หลักการมีส่วนร่วม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้าน พบว่า

1) การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านหลักนิติธรรม พบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากกว่าข้ออื่นๆ คือ สถานศึกษามีการชี้แจงให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง มีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับของสถานศึกษา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ กฎระเบียบ ข้อบังคับของสถานศึกษาเป็นที่ยอมรับของครู นักเรียน ผู้ปกครองรวมถึงประชาชนในชุมชน

2) การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านหลักคุณธรรม พบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากกว่าข้ออื่น ๆ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาให้การสนับสนุนเพื่อการพัฒนาบุคลากรอย่างทั่วถึง

ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ บุคลากรปฏิบัติต่อกันด้วยความเสมอภาค ยุติธรรม

3) การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านความโปร่งใส พบว่า โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากกว่าข้ออื่น ๆ คือ สถานศึกษามีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใสตรวจสอบได้ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ สถานศึกษามีการปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศให้มีความถูกต้องเป็นปัจจุบันตรงกับความเป็นจริงพร้อมเปิดเผยแก่บุคคลทั่วไป

4) การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านหลักการมีส่วนร่วม พบว่า โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากกว่าข้ออื่นๆ คือ สถานศึกษามีการจัดตั้งคณะทำงาน สรุปผล การประเมิน และกำหนดแนวทางการปรับปรุง พัฒนางานของสถานศึกษา ส่วนข้อที่มี ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ สถานศึกษามีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนมีส่วนร่วมรับรู้ในผลงานของการบริหารงานของสถานศึกษา

5) การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านหลักความรับผิดชอบ พบว่า โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากกว่าข้ออื่นๆ คือ ผู้บริหารและครูผู้สอนทราบถึงบทบาทอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบและภารกิจของตนเองต่อสาธารณชน ข้อที่มี ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ สถานศึกษามีการมุ่งเน้นให้ครูผู้สอนปลูกจิตสำนึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบและกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

6) การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านหลักความคุ้มค่า พบว่า โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากกว่าข้ออื่นๆ คือ สถานศึกษามีการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูจัดทำและใช้แหล่งเรียนรู้ อย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นน้อยกว่าข้ออื่น ๆ คือ สถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุนให้มีการปฏิบัติงานแบบมุ่งเน้นผลงาน

2. การเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหาร

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ตามขนาดของสถานศึกษา

ผลการเปรียบเทียบ พบว่า สถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม ไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้าน พบว่า

1. ด้านหลักนิติธรรม พบว่า สถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ ข้อ 3 สถานศึกษามีการชี้แจงให้ครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน มีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนตามกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับของสถานศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนข้ออื่นๆ ไม่มีความแตกต่าง

2. ด้านคุณธรรม พบว่า สถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ ข้อ 14 บุคลากรในสถานศึกษาประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ข้อ 16 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมอบรมเพื่อปลูกฝังและปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรมแก่บุคลากรและนักเรียน นักศึกษา ข้อ 17 ผู้บริหารมีความเป็นประชาธิปไตยในการบริหารงาน ข้อ 19 บุคลากรปฏิบัติต่อกันและบุคคลทั่วไปด้วยความสุภาพอ่อนโยน และมีมนุษยสัมพันธ์ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนข้ออื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

3. ด้านหลักความโปร่งใส พบว่า สถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ ข้อ 26 การใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา กระทำในรูปคณะกรรมการทุกครั้ง ข้อ 28 ผู้เกี่ยวข้องกับสถานศึกษามีส่วนร่วมรับรู้และตรวจสอบการบริหารงานด้านต่างๆ ของผู้บริหารสถานศึกษาได้ ข้อ 29 สถานศึกษามีการรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีเสนอผู้เกี่ยวข้องและเผยแพร่ต่อสาธารณชน ข้อ 31 สถานศึกษามีระบบติดตามตรวจสอบ ประเมินผลงานด้านต่าง ๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนข้ออื่น ๆ ไม่มีความแตกต่าง

4. ด้านหลักการมีส่วนร่วม พบว่า สถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ ข้อ 34 สถานศึกษาจัดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้อ 35 ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ข้อ 39 สถานศึกษามีการแต่งตั้งบุคลากรเป็นคณะกรรมการกำกับ ติดตามผลการดำเนินงานในสถานศึกษา ข้อ 40 สถานศึกษามีคณะกรรมการกำกับ ติดตามผลรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้ปฏิบัติได้ทราบทุกระยะมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนข้ออื่นๆ ไม่มีความแตกต่าง

5. ด้านหลักความรับผิดชอบ พบว่า สถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ ข้อ

44 ผู้บริหารมีการมอบหมายให้ผู้ใต้บังคับบัญชาวางแผนดำเนินงาน สรุปและประเมินผลการดำเนินงาน ข้อ 45 ผู้บริหารและครูผู้สอนทราบถึงบทบาท อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบและภารกิจของตนเองต่อสาธารณชน ข้อ 46 สถานศึกษามีนโยบาย วิสัยทัศน์ และแผนงานที่ชัดเจน ข้อ 50 สถานศึกษามีมาตรการให้คุณให้โทษกับบุคลากรตามหน้าที่รับผิดชอบอย่างถูกต้อง ยุติธรรม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนข้ออื่นๆ ไม่มีความแตกต่าง

6. ด้านหลักความคุ้มค่า พบว่า สถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ ข้อ 52 สถานศึกษามีการสำรวจความต้องการในการใช้วัสดุ อุปกรณ์และครุภัณฑ์ตามความจำเป็น และประโยชน์ใช้สอย ข้อ 53 สถานศึกษามีการมอบหมายงานตามความรู้ ความสามารถของบุคลากรอย่างเหมาะสม ข้อ 55 สถานศึกษามีการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาการศึกษาแก่ทุกฝ่ายอย่างเสมอภาค ตามความจำเป็นและเหมาะสม ข้อ 59 สถานศึกษามีการควบคุมกำกับ ติดตามให้บุคลากรได้ปฏิบัติงานเต็มความรู้ ความสามารถ และเต็มเวลา ข้อ 60 สถานศึกษามีการติดตาม กำกับ ดูแล ตรวจสอบและการ แก้ไขปัญหาจากการปฏิบัติงานอย่างรวดเร็ว ทันการ ข้อ 63 สถานศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการปฏิบัติงานแบบมุ่งเน้นผลงาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนข้ออื่นๆ ไม่มีความแตกต่าง

สรุปผลการเปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ระหว่างสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดใหญ่ โดยรวม พบว่า มีแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ด้านคือ หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า และไม่มีมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 3 ด้าน คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม และหลักการมีส่วนร่วม

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญและอภิปรายผลจากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

1. การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษามีความคิดเห็นในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยรายด้านจากมากไปหาน้อยสามารถเรียงได้ ดังนี้ หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักคุณธรรม หลักความคุ้มค่า หลักนิติธรรมหลักการมีส่วนร่วม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากองค์กรหรือโรงเรียนและส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง เช่น

ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และอื่นๆ ให้ความสำคัญต่อการบริหาร การศึกษา โดยเฉพาะการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลต่อผู้ผลผลิตคือนักเรียน และเพื่อให้การบริหารการศึกษาบรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 คือให้ผู้เรียนเป็นคนดี เป็นคนเก่งและอยู่ใน สังคมอย่างมีความสุขอีกทั้งมีการกระจายอำนาจการบริหารโดยจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 39 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 6-7) กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดศึกษาใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ทำให้ สถานศึกษามีความคล่องตัวมีอิสระในการบริหารจัดการตามหลักการจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management:: SBM) ซึ่งเป็นการสร้างรากฐานและความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษา ได้อย่างมีคุณภาพได้มาตรฐานและสามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจึงมีการใช้ หลักธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนอยู่ในระดับมากดังที่กระทรวงศึกษาธิการ (2546 :30) กล่าวว่า นอกจากการบริหาร และการจัดการศึกษาตามอำนาจหน้าที่เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนแล้ว รัฐบาล ได้มีการปฏิรูประบบราชการเพื่อการบริการประชาชนให้มีความพึงพอใจในการบริการภาครัฐขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ดังกล่าวสำนักนายกรัฐมนตรีจึงออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย การสร้างระบบบริหารบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 ขึ้น เพื่อให้ทุกกระทรวง ทบวง กรม และส่วน ราชการถือปฏิบัติ และผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการวิจัย ของ สุวรรณ ทองคำ (2545 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าสภาพการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสิงห์บุรีผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่บริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในระดับมาก และสอดคล้อง กับผลการวิจัย ของ เฉลิมชัย สมท่า (2547 : บทคัดย่อ) ได้ วิจัยเรื่องการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิ บาลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูผู้ปฏิบัติการสอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาเลย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับ มาก เรียงตามลำดับ คือ หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลัก ความคุ้มค่า และหลักความโปร่งใส ดังนั้น สถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชน และเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีมา บูรณาการในการบริหารและจัดการการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนในฐานะเป็น นิติบุคคลด้วย การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ด้านหลักนิติธรรม พบว่า ส่วน ใหญ่มีความคิดเห็นระดับมาก ซึ่งผลจากการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของวิชัย วิสาระโกชน์ กับคณะ (2546 : 160) เรื่องการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลตาม

ทัศนคติของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า มีการใช้อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาความคิดเห็นเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากกว่าข้ออื่นๆ คือ สถานศึกษามีการชี้แจงให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง มีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนตามกฎหมาย และข้อบังคับของสถานศึกษา ซึ่งในการที่สถานศึกษามีการชี้แจงให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง มีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนตามกฎหมายและข้อบังคับของ สถานศึกษานั้นเป็นการยึดหลักประชาธิปไตยโดยยึดกฎหมายของสถานศึกษาเสมือนธรรมนูญที่บุคลากรทุกคนในสถานศึกษาจะต้องปฏิบัติตามโดยไม่มีข้อยกเว้น หากมีผู้ใดฝ่าฝืนจะมีบทลงโทษ ตามที่ระบุไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานของคิมบรอท และนันเนอร์รี่ (Kimbrough & Nunnery, 1988 อ้างถึงใน ทวีศิลป์ กุลณภาดล, 2547:45) ซึ่งเสนอหลักการจัดการศึกษาแบบประชาธิปไตย 5 ประการ เพราะเมื่อมีการชี้แจงแก่ครู และนักเรียนแสดงว่าบุคลากรมีสิทธิในการจะตัดสินใจใครถูก ใครผิดได้ซึ่งการตัดสินใจนั้นจะต้องไม่ขัดกับกฎหมายของโรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องวางตัวเป็นกลางและเป็นผู้ตัดสินตามกฎหมายที่ระบุไว้นั้น ทางโรงเรียนจึงควรเน้นที่การตัดสินใจตามกฎหมาย จะต้องเป็นไปตามเสียงของคนส่วนใหญ่ มีความเป็นประชาธิปไตยและควรมีการสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนรับทราบ กฎ ระเบียบและข้อบังคับของสถานศึกษาด้วยความโปร่งใสในการตรวจสอบ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ กฎระเบียบ ข้อบังคับของสถานศึกษาเป็นที่ยอมรับของครู นักเรียน ผู้ปกครองรวมถึงประชาชนในชุมชน ซึ่งจะขัดแย้งกับหลักนิติธรรมตามคำจำกัดความของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี (2542 :3) และของสำนักคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2542 :13) ที่ว่าหลักนิติธรรมต้องเป็นที่ยอมรับของสังคมและความโปร่งใสตรวจสอบได้การที่ กฎระเบียบ ข้อบังคับของสถานศึกษาเป็นที่ยอมรับของครู นักเรียน รวมถึงประชาชนในชุมชนอาจจะเป็นเพราะว่ายังขาดความเข้าใจ และสถานศึกษาไม่เปิดโอกาสให้สังคมเขามารับรู้ระเบียบต่างๆ และไม่มีโอกาสได้ตรวจสอบกฎ ระเบียบของสถานศึกษา

การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลอย เขต 1 ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านหลักคุณธรรม พบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกัลยา ณ น่านกับคณะ (2546:194) เรื่องสภาพการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารการศึกษาตามทรรศนะของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต 2 พบว่า สภาพการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารการศึกษา 6 ด้าน คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ครูผู้สอนมีความเห็นทุกด้านอยู่ในระดับมาก หากผู้บริหารเป็นผู้ที่มีจิตสำนึกในการวางนโยบายและยึดแนวทางในการปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม อีกทั้งรู้จักการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและมีคุณธรรม ย่อมส่งผลมีมายังองค์กรและสังคมโดยรวม ปัจจุบันสังคมได้ให้ความสำคัญวัดมูลค่ามากกว่าคุณค่าทางจิตใจ และคุณธรรม จริยธรรม ทำให้ผู้นำหรือ

ผู้บริหารทุกระดับต้องปรับกระบวนการทัศน์และวิธีคิดใหม่ เนื่องจากปัจจัยสิ่งแวดล้อมอาจส่งผลทำให้การเสริมสร้างและพัฒนาจิตสำนึกในด้านคุณธรรมและ จริยธรรมขาดความสมบูรณ์ ซึ่งการปลูกฝังหรือสร้างจิตสำนึกในด้านคุณธรรมนั้น จะต้องมีการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านความโปร่งใส พบว่า โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากกว่าข้ออื่น ๆ คือสถานศึกษามีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใสตรวจสอบได้ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นน้อยกว่าข้ออื่น ๆ คือ สถานศึกษามีการปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศให้มีความถูกต้องเป็นปัจจุบันตรงกับความเป็นจริงพร้อมเปิดเผยแก่บุคคลทั่วไป ซึ่งตรงกับ แนวคิดของธวัช ภูจิตโยโคย (2544 : 21) ที่กล่าวว่า ความโปร่งใสเป็นหัวใจที่จะทำให้การดำเนินธุรกิจมีความชอบธรรมและเป็นประโยชน์ทุกฝ่าย ไม่มีการปิดบังซ่อนเร้นบิดเบือนหรือเอาแต่ประโยชน์ส่วนตน เพราะให้ความสำคัญกับความโปร่งใสภายในองค์กรเป็นสำคัญก่อน แล้วจึงให้องค์กรภายนอกเป็นผู้ตรวจสอบในเวลาต่อมา แต่ขัดแย้งกับแนวคิดของสุดจิต นิमितกุล (2543:17) ซึ่งท่านจะเน้นให้ความสำคัญกับข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนให้มีความถูกต้องตรงกับข้อเท็จจริงมากที่สุด เพราะความโปร่งใสจะเกิดขึ้นได้ไม่เพียงแต่จะมีระบบการกำกับดูแลที่ดีและมีผู้บริหารที่สุจริตมีคุณธรรมเท่านั้น ผู้เกี่ยวข้องกับกิจการทั้งหลายก็เป็นส่วนสำคัญที่จะต้องมีความรู้ในเรื่องของความโปร่งใสและพร้อมที่จะให้การสนับสนุนด้วยความเข้าใจและเห็นใจในทุกวิถีทาง ดังนั้นโรงเรียนสิริวิทย์วิทยาจึงควรมีการหาแนวคิดพัฒนาระบบการเผยแพร่ข้อมูลสู่ชุมชนด้วยเพื่อจะได้ไม่เป็นที่เคลือบแคลงใจของบุคคลภายนอก แต่การขาดการปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศให้มีความถูกต้องเป็นปัจจุบันตรงกับความเป็นจริงพร้อมเปิดเผยแก่บุคคลทั่วไป ก็จะมีผลกระทบต่อภาพรวมความโปร่งใสของโรงเรียน

การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านหลักการมีส่วนร่วม พบว่า โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากกว่าข้ออื่นๆ คือ สถานศึกษามีการจัดตั้งคณะทำงาน สรุปล ผล การประเมินและกำหนดแนวทางการปรับปรุง พัฒนางานของสถานศึกษา ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ สถานศึกษามีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนมีส่วนร่วมรับรู้ในผลงานของการบริหารงานของสถานศึกษา โรงเรียนถือเป็นองค์กรที่มีขนาดใหญ่ซึ่งโดยทั่วไปมักแสดงการมีส่วนร่วมโดยใช้คณะกรรมการในการบริหาร (committee approach for participation) กล่าวคือ คณะกรรมการเป็นเครื่องมือสำคัญในการนำแนวความคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมไปใช้ปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับที่สูงกว่าพนักงานปฏิบัติ คณะกรรมการจะเป็นกลุ่มที่จัดตั้งชั่วคราวเพื่อปรึกษาปัญหาเฉพาะหน้า

สอดคล้องกับแนวคิดของเจเคและคณะ (Jishu Kanri-JK, 1973 อ้างถึงใน บุขบง ชัยเจริญวัฒนะและบุญมี ลี, 2544:22) เพราะหลักการมีส่วนร่วมของทางโรงเรียนที่ให้ คณะกรรมการเป็นผู้นำแนวความคิดการบริหารงานไปปฏิบัติมีจุดดีคือมีการตัดสินใจโดยบุคคล กลุ่มเล็กซึ่งจะสะดวกในการตัดสินใจแก้ปัญหา และสามารถแก้ไขปัญหได้อย่างรวดเร็ว แต่ขัดแย้งกับหลายแนวทางเช่น พุดติ (Putti, 1987 อ้างถึงในประธาน ศิริไพบูลย์, 2547 : 22) ว่าด้วยการวางแผนแบบสแกนเนียน(The scansion plan) ซึ่งเป็นแนวทางที่ประสบความสำเร็จมากที่สุด แนวทางหนึ่งเป็นการทำงานแบบทีมระหว่างคนงานกับผู้บริหารเพื่อลดต้นทุนการผลิตที่เพิ่มผลผลิต ค่าจ้างและผลกำไร เพราะแนวทางนี้เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับองค์กรที่เป็นสถานศึกษา หมายถึงให้ทั้งผู้บริหารสถานศึกษากับครูผู้สอนมีการทำงานร่วมกันแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างเสมอภาคและชัดเจน ซึ่งน่าจะเป็นแนวทางที่มีโอกาสประสบความสำเร็จได้มากกว่าการมีส่วนร่วมที่ใช้กันอยู่ทั่วไป

การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านหลักความรับผิดชอบ พบว่า โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดมากกว่าข้ออื่นๆ คือ ผู้บริหารและครูผู้สอนทราบถึงบทบาทอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ และภารกิจของตนเองต่อสาธารณชน ข้อที่มี ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ สถานศึกษามีการมุ่งเน้นให้ครูผู้สอนปลูกจิตสำนึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ และกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน สอดคล้องกับแนวคิดของขวัญฤดี ขำช่อนสัตย์ (2542 : 11-12) ซึ่งแบ่งความรับผิดชอบของพฤติกรรมความรับผิดชอบไว้ 4 ด้าน แต่จะขัดแย้งกับแนวคิด หลักความรับผิดชอบของสุดจิต นิมิตรกุล (2542 :16) คือโรงเรียนจะต้องมีการปรับปรุงในด้านความรับผิดชอบต่อสถาบันหรือองค์กรของตนอันได้แก่โรงเรียนนั่นเอง และความรับผิดชอบต่อสังคมเพราะ พิจารณาได้จากปัญหาที่เกิดขึ้นมักมาจากการที่บุคลากรไม่ให้ความร่วมมือแก่ทางโรงเรียน และไม่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมกับชุมชนเนื่องจากคิดว่างานที่ตนได้รับนั้นมีมากพออยู่แล้วจึงไม่ควรรับภาระงานส่วนรวมมาอีก ครูผู้สอนควรมีส่วนรับผิดชอบต่อกิจกรรมส่วนรวมด้วยมิใช่สนใจเฉพาะงานสอนนักเรียนของตนเท่านั้น สอดคล้องกับ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2541 : 46) ที่กล่าวว่าหลักความรับผิดชอบ หมายถึง การตัดสินใจใดๆ ของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชนต้องกระทำโดยมีพันธะความรับผิดชอบในสิ่งที่ตนเองกระทำต่อสาธารณชนหรือผู้มีส่วนได้เสียกับหน่วยงานนั้น ๆ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมเป็นหลักและมีจิตใจเสียสละ เห็นคุณค่าสังคมที่ตนเองสังกัดอยู่ และสอดคล้องกับ เจริญ เสงี่ยมวลย์ (2547: 156) ที่กล่าวว่าธรรมาภิบาลตามแนวคิดยุคปัจจุบัน หมายถึง ความกล้าต่อการแสดงออกและการยอมรับการตัดสินใจจากการกระทำของตนโดยตรง

การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาด้านหลักความคุ้มค่า พบว่า โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมากกว่าข้ออื่นๆ คือ สถานศึกษามีการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูจัดทำและใช้แหล่งเรียนรู้อย่างคุ้มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นน้อยกว่าข้ออื่นๆ คือ สถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุนให้มีการปฏิบัติงานแบบมุ่งเน้นผลงานสอดคล้องกับสำนักงานข้าราชการพลเรือน (2545) ที่กล่าวว่าผู้บริหารต้องทบทวนงานความรับผิดชอบทั้งหมดเพื่อพิจารณาเลือกนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ และพัฒนาความสามารถของเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และสอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการศึกษาตามเจตนารมณ์ของสำนักงานปฏิรูปการศึกษาที่กล่าวว่า การใช้เงินต้องเกิดผลดีใช้ตามความจำเป็นมุ่งสู่เป้าหมายตามแผนงานเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนและชุมชน นอกจากนี้ยังหมายถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นระบบที่ทันสมัย ทันโลก ทันการณ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องมีวิสัยทัศน์ เห็นการณ์ไกล ใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมสนใจติดตามความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีตลอดเวลา ประเมินสถานการณ์ในอนาคตเตรียมกลยุทธ์พร้อมเผชิญปัญหาล่วงหน้าปรับปรุงการปฏิบัติงานต่อเนื่อง (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา 2545 : 13-14) และสอดคล้องกับเจริญ เจษฎาวัลย์ (2547: 165-175) ที่กล่าวว่า การวางมาตรฐานตามหลักความคุ้มค่าเป็นการวางมาตรฐานเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าในการทำงานทั้งในเชิงค่าของเงิน การป้องกันการทุจริต การกำกับติดตามและการส่งเสริมให้นโยบายองค์กรมีประสิทธิภาพประกอบด้วยระบบการควบคุมภายใน

2 เปรียบเทียบการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

ผลการเปรียบเทียบ พบว่า สถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้

ด้านนิติธรรม พบว่าสถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม และรายข้อไม่แตกต่างกัน ยกเว้นข้อ 3) สถานศึกษามีการชี้แจงให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง มีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่

ของตนตามกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับของสถานศึกษาที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งขนาดของสถานศึกษาขนาดกลางมีการชี้แจงให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนตามกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับของสถานศึกษาในระดับที่มากกว่าขนาดใหญ่ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาขนาดใหญ่บุคลากรมีเป็นจำนวนมาก การพบปะกันอาจไม่ทั่วถึงเท่าสถานศึกษาขนาดกลาง

ด้านคุณธรรม พบว่า สถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐาน บุคลากรในสถานศึกษาขนาดใหญ่จะประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมากกว่าสถานศึกษาขนาดกลาง แต่ในการจัดกิจกรรมอบรมเพื่อปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม แก่บุคลากรและนักเรียนนักศึกษาสถานศึกษาขนาดกลางจะมีการทำมากกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่

ด้านหลักความโปร่งใส พบว่า สถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน ซึ่งสถานศึกษาขนาดกลางจะมีการใช้น้อยกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่ ไม่ว่าจะเป็นการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา กระทำในรูปคณะกรรมการทุกครั้ง ผู้เกี่ยวข้อง กับสถานศึกษามีส่วนร่วมรับรู้และตรวจสอบการบริหารงานด้านต่างๆ ของผู้บริหารสถานศึกษาได้สถานศึกษามีการรายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีเสนอผู้เกี่ยวข้อง และเผยแพร่ต่อสาธารณชน สถานศึกษามีระบบติดตามตรวจสอบประเมินผลงาน

ด้านหลักการมีส่วนร่วม พบว่า สถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐาน ข้อที่มีความแตกต่างกันคือ สถานศึกษาจัดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา สถานศึกษามีการแต่งตั้งบุคลากรเป็นคณะกรรมการกำกับ ติดตามผลการดำเนินงานในสถานศึกษา สถานศึกษามีคณะกรรมการกำกับ ติดตามผลรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้ปฏิบัติได้ทราบทุกระยะ ซึ่งสถานศึกษาขนาดกลางจะมีการทำในระดับที่น้อยกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่

ด้านหลักความรับผิดชอบ พบว่า สถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน ส่วนรายชื่อ คือ ผู้บริหารมีการมอบหมายให้ผู้ใต้บังคับบัญชาวางแผนดำเนินงาน สรุป และประเมินผลการดำเนินงาน ผู้บริหารและครูผู้สอนทราบถึงบทบาท อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบและภารกิจของตนเองต่อสาธารณชน ข้อ 46 สถานศึกษามีนโยบาย วิสัยทัศน์ และแผนงานที่ชัดเจน สถานศึกษามีมาตรการให้คุณให้โทษกับบุคลากรตามหน้าที่

รับผิดชอบอย่างถูกต้อง ยุติธรรม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสถานศึกษาขนาดกลางจะมีการใช้ในระดับที่มากกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่

ด้านหลักความคุ้มค่า พบว่า สถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน โดยสถานศึกษาขนาดกลางมีการใช้มากกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่ คือ สถานศึกษามีการรณรงค์ให้ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากร และนักเรียนมีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด สถานศึกษามีการนำเทคนิควิธีการ การบริหารงานแบบใหม่ que เห็นว่าเหมาะสมมาใช้สำหรับบางงานที่สถานศึกษาไม่ต้องทำเอง เช่น การจ้างเหมา ข้อที่สถานศึกษาขนาดกลางมีการใช้น้อยกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่ คือ สถานศึกษามีการใช้จ่ายงบประมาณและทรัพยากรอย่างคุ้มค่าโดยคำนึงถึงประโยชน์แก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ ครูแต่ละคนควรมีความจริงใจให้กับเพื่อนร่วมงานควรมีการประสานงานที่ดีและควรมีขวัญกำลังใจในการทำงาน ผู้บริหารจึงควรมีการสร้างขวัญกำลังใจให้กับครูผู้สอน เช่น มีการมอบรางวัลสำหรับครูที่ปฏิบัติตามหลักคุณธรรม จัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นระหว่างบุคลากรของโรงเรียน และมีการออกกฎระเบียบลงโทษครูที่ขาดความรับผิดชอบต่องาน และต่อครูด้วยกัน สำหรับครูผู้สอนก็ควรมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนและมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อส่วนรวมบางในบางโอกาส

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาทางเดียว กล่าวคือเป็นงานวิจัยที่ศึกษาเฉพาะผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเท่านั้น ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปจึงควรศึกษาถึงความคิดเห็นของผู้ได้รับบริการ หรือผู้ใช้บริการอื่น ๆ ของโรงเรียนด้วย ซึ่งได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครองของนักเรียน สมาคมนักเรียนเก่า หรือชุมชนบริเวณโรงเรียน เพื่อจะได้นำความคิดเห็นดังกล่าวมาพิจารณารวมกับความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการบริหารงานของโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลต่อไป

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. เอกสารเพิ่มเติมประกอบชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง หลักสูตรการบริหารงาน :
การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ เพื่อเตรียมความพร้อมบุคลากร ทางการศึกษาเข้าสู่

โครงการใหม่ของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (รสพ.).2546.

กัลยา ณ น่าน; และคณะ. **สภาพการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต 2. น่าน : วิทยาลัยชุมชนน่าน 2546.**

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. **การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา.** สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. สำนักปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2541.

ขวัญฤดี ขำซ่อนสัตย์. **การศึกษาพฤติกรรมกรรมความรับผิดชอบของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล. ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2542.**

เจริญ เจษฎาวัลย์. **การตรวจสอบธรรมาภิบาล ทฤษฎีและภาคปฏิบัติ.** กรุงเทพมหานคร: พอติจำกัด. 2547.

เฉลิมชัย สมท่า. **การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฏิบัติการสอน. เลย : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1. 2 5 4 7 .**

บุษบง ชัยเจริญวัฒน์และบุญมี ลี. **รายงานการวิจัยตัวชี้วัดธรรมาภิบาล. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.2546.**

ปราการ บุตรโยจนโท. **คุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็น ของบุคลากรในสังกัด สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2538.**

ประธาน ศิริไพบุลย์. **การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดศรีธรรมราช.วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้, 2547.**

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. **ภาพรวมผลการประเมินสมรรถนะหลัก...การพัฒนาสมรรถนะการบริหารทรัพยากรบุคคลในราชการพลเรือน.2545.**

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. **แนวทางการบริหารและจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี. 2545.**

สุดจิต นิमितกุล. **กระทรวงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี การปกครองที่ดี (good governance). กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์.2542.**